

KISS, É.:

MALAKOLÓGIAI ÉVFORDULÓK, 1985 – MALAKOLOGISCHE JUBILÄEN, 1985

„Laudamus veteres, sed nostris utimur annis;
Mos tamen est aequè dignus uterque coli.”
(OVIDIUS: Fasti, I: 225-226)

Paul BARTSCH 1871 Tuntschendorf – 1960 Mason's Neck, Virginia, USA

A porosz származású, kiváló malakológus a mai Lengyelország területén fekvő sziléziai Tuntschendorf romantikus szépségű vidékén töltötte gyermekkorát. Apja fogadós volt, s a fiú tőle örökölte a természet iránti szeretetet. A francia-porosz háborúk idején, amikor a család minden vagyonát elvesztette, az USA-ba költöztek, s Missouri államban telepedtek le. Kivándorlásuk után egy évvel, 1883-ban, Burlingtonba kerültek. Paul itt kezdte meg iskoláit. Ebben az időben kezdett madarakat gyűjteni és madárbőröket preparálni. Az egyetemi évek előtt gyűjteménye már megközelítette a 2000 madárbőrt. 1893-ban Iowa városba költözött, ahol megkezdte tanulmányait. Geológiát, botanikát és zoológiát tanult. Nem sokkal ezután megblzták egy nagy madárgyűjtemény rendbehozatalával. 1895-ben az Oneota és Mississippi folyón hajózva társaival együtt főleg fossziliákat gyűjtött a folyó partján. 1896-ban Washingtonba a Nemzeti Múzeum Mollusca osztályán W. H. DALL professzor mellett asszisztens lett. A csigákról ekkor még nagyon keveset tudott, idejét és érdeklődését elsődlegesen a madarak foglalták le. Doktori címet is Iowa madarairól írt disszertációjával szerzett 1899-ben. 1899 őszén tanársegédnek nevezték ki a Columbian Universityn, később ugyanitt professzori címet nyert, s egészen 1945-ig, nyugdíjba vonulásáig tanított. E munkája mellett 1891-től a Howard egyetemen az orvosi fakultáson szövettani előadóként tevékenykedett orvosi állattan témában. 1892-ben már ő volt a szövettani laboratórium igazgatója, 1903-ban pedig a fiziológiai laboratórium vezetésével is megbízták. Ezt a munkát 37 éven át végezte. A tanítás mellett természetesen a múzeumi munkát sem hanyagolta el. Kezdetben gyűjteményrendezéssel és katalogizálással foglalkozott. Első publikációja 1901-ben jelent meg, melyben DALLal közösen egy új fajt írt le. Ezután egy-egy saját cikke is megjelent, de még mindig szerényen meghúzódt a DALL professzor árnyékában. 1903-ban kezdett részletesebben foglalkozni a Pyramidellidae családdal, amiből aztán 1905-ben disszertációt írt és Iowa egyetemétől filozófiai doktori címet kapott. 1905-től gyűjteményvezető helyettes. Érdeklődését nemcsak a tengeri csigák foglalták le, amit az is bizonyít, hogy 1903-1907 között 12 cikket írt szárazföldi és édesvízi puhatestűekről. 1906-ban az Urocoptidae családról publikált. 1907 nyarán a Mississippi folyón végzett gyűjtéseket, majd ugyanannak az évnek az őszén egy fülöp-szigeti expedícióban vett részt. 8 hónapot töltött együtt az expedícióval, visszafelé pedig Hong Kongban elhagyta a hajót és Európán át tért vissza az USA-ba. Az expedíció során puhatestűeket és madarakat gyűjtöttek óriási mennyiségben. 1908 októberében érkezett haza Washingtonba, ahol a gyűjtött anyagot és egyéb afrikai csigákat dolgozott fel. Az akkor gyűjtött anyagból eddig mintegy 87 ezer tételt katalogizáltak, de az anyag nagyobbik része még ma sincs feldolgozva. 1909-ben újabb expedícióban vett részt Guadeloupe szigetén. 1912-ben a Bahama-szigetek, 1914-ben pedig a Kubától Ny-ra fekvő tenger felkutatására hívták meg. Ebben az időben a *Cerionok* foglalták le figyelmét, évekig foglalkozott táplálkozásukkal. A következő évek rendkívül zsúfoltak és változatosak voltak. A legkülönbözőbb expedíciók követték egymást: 1917-ben Kuba – Haiti, 1920-ban Hawaii, 1923-ban Kuba – Puerto Rico – San Salvador, 1931-ben Kis Antillák – Virgin-szigetek, 1932-ben Bahama-szigetek – Kuba, 1933-ban Puerto Rico környéki mélytengerek. Az utak során több mint félmillió csigát gyűjtött. 1937-41 között CARLOS DE LA TORRE kubai malakológussal dolgozott együtt. 1956-ban hivatalosan nyugdíjba vonult, de az aktív munkát tovább folytatta egészen 1960. áprilisáig, haláláig. Publikációinak száma 432, közel 3700 taxont írt le.

Thomas BLAND 1809 Newark, Nottinghamshire, Anglia – 1885 Brooklyn, N. Y., USA

Életrajza a Soosiana, 1984, 12: 35-40. oldalán található.

Oscar BOETTGER 1844 Frankfurt – 1910 Frankfurt

Apja neves vegyész volt, nevéhez fűződik a lögyapot felfedezése. Az ifjú Boettger gimnáziumi tanulmányai után 1863-ban a freiburgi Bányászati Akadémiára iratkozott be. Tanulmányait azonban egy bányászercsétlenség miatt abbahagyta, s inkább a tanári hivatást választotta. 1866-ban Giessenben kezdte meg újabb egyetemi éveit, s 1869-ben doktorált Würzburgban. Tanári diplomát 1872-ben szerzett, s Offenbachban alkalmazták egy kereskedelmi iskolában. 1873-78 között Frankfurtban tanított természetrajzot, de betegsége miatt (tériszony és tömegiszony) nyugdíjazták. Ettől kezdve nem hagyta el lakását. Magányosan bezárkózva írta legjobb munkáit. Feldolgozásra az egész világról kapott anyagot. Főként nehezen felismerhető fajok érdekelték. Életének különös momentuma volt pszichikai betegségének váratlan vége. Szenvédélyes bélyegyűjtő volt. Amerikából hazatérő fivére ritka bélyegeket hozott. Értésítette BOETTGERT, hogy csak akkor adja át neki az újdonságokat, ha személyesen megy el értük. Ekkor, 19 év után először, gondolkodás nélkül elhagyta otthonát és elment a bélyegekért. Tömegiszonya teljesen megszűnt. Így 1879-től ismét felállt a tanári katedrára, s még 12 éven át tevékenyen oktatta a fiatalokat. 1908-ban kezdődött végső betegsége. 1910 nyarán még

dolgozatott kedvenc témáján, de már ősszel ereje végleg elhagyta. Egyike volt azon frankfurti malakológusoknak, aki az egész világ puhatestűinek rendszerét áttekintette. Publikációi 1863-tól jelentek meg. Kezdetben fosszilis csigákról írt, majd a recens puhatestűek felé fordult. Publikációinak száma 324. Gyűjteménye a frankfurti Senckenberg Múzeumban található.

Philipp DAUTZENBERG 1849 Bruxelles – 1935 Paris

Belga származású malakológus, aki életének nagy részét Párizsban töltötte. Apja híres flamand költő volt. Már ifjú éveitől kezdve gyűjtött mindent, elsősorban azonban csigahéjakat. Első gyűjtéseinek eredményeit sokáig nem publikálta. A feldolgozásra került anyagok nagy részét ő maga gyűjtötte, de sokat határozott másoknak is. Szinte élete utolsó napjáig dolgozott, s hatalmas gyűjteményt állított fel, mely tartalmazta az általa leírt típusokat is. Sajnos ez az értékes gyűjtemény halála után felaprózódott, szétszóródott. A megmaradt rész ma a Belga Királyi Múzeumban található. Fő témáját alkották a franciászági tengeri csigák, valamint a miocén rétegek csigái. Sok cikket dolgozott fel egzotikus területekről való puhatestűeket is (pl. Vietnám, Madagaszkár, Új-Kaledónia, Észak-Afrika, Északi sarkvidék, Óceániai-szigetek). Kiválóan tudott rajzolni, barátainak és ismerőseinek számtalan rajtot készített, de a saját publikációihoz már nem volt ideje. Egyike volt azoknak, akik először közölték fényképet a publikált csigahéjak szemléltetésére. A belga malakológiai társasághoz 1866-ban csatlakozott. 1899-től a *Journal de Conchyliologie* társkiadója, 1914-től a francia állattani társaság tagja. 1917-ben a francia akadémia Cuvier-díjjal tüntette ki. Publikációinak száma több mint 160.

Dominique DUPUY 1812 Lectoure (Gers) 1885 Lectoure (Gers)

Katolikus pap és természetrájk tanár volt az auch-i kissemináriumban. Nagy érdeme egy teljes francia faunakönyv kiadása, amely malakológiai munkásságának legfontosabb eredményeit összegzi. Címe: *Histoire naturelle des Mollusques terrestres et d'eau douce qui vivent en France, 1847-52.*

Paul-Henri FISCHER 1835 Paris – 1893 vsz. Paris

A párizsi születésű malakológus tanulmányainak nagy részét a bordeaux-i líceumban végezte. Már fiatal kora óta érdekelte a természet, szinte minden szabadidejében kirándult. Szorgalmas gyűjtéseinek eredményeként 16 éves korában a bordeaux-i Linné-társaság ezüst éremmel tüntette ki a környék szárazföldi és édesvízi puhatestűinek kutatásáért. Szülei kereskedőnek szánták, de miután látták fiuk más irányú érdeklődését, hagyták, hogy orvostudományt tanuljon. 18 évesen visszatért Párizsba, s egyetemi tanulmányait ott végezte. 1859-ben kórházi belgyógyász lett, doktori címet 1863-ban szerzett. 1861-től a párizsi múzeum őslénytani laboratóriumában preparátorként alkalmazták. Ettől az időtől kezdve több mint 300 közleményt írt a zoológia minden ágában. Munkái azonban elsősorban malakológiai jellegűek. 1880 és 1887 között dolgozott legnagyobb kőtetén, amely malakológiai munkásságát összegezi. Címe: *Manuel de Conchyliologie et de Paléontologie conchyliologique*. Rendszertani felfogása igen érdekes. Számára a genus a legfontosabb fogalom, amely szerinte éppen olyan világosan létezik, mint a faj. A rendszertani kategóriák megalkotásánál fontosnak tartotta az anatómiai tulajdonságokat, mégis ezeket alárendelte a héjbélyegeknél. Rendszertanon kívül foglalkozott még a puhatestűek elterjedésével a szárazföldön és a tengerek különböző mélységeiben. Sokat dolgozott fosszilis csigákkal is. Malakológiai publikációinak száma 230.

Ewald FRÖMMING 1889 Berlin – 1960 Berlin

Tanulmányait Berlinben végezte. Az elemi (általános) iskola után, amelyet kitüntetéssel végzett, 14 éves korában egy gyógyszerészeti szakiskolába iratkozott be, s legfőbb vágya az volt, hogy fogorvos lehessen. Ezt azonban megakadályozta az első világháború, amelyben 1919-ig katonai szolgálatot teljesített. A háború után bakteriológiai feladatokon dolgozott, miközben állattant, botanikát, kémiát és orvostudományt tanult a berlini főiskolán. A csigák életmódjával ekkor kezdett foglalkozni. 1927-től hormon- és oltóanyag-kutatással bízták meg. 1940-től ismét katona volt egészen 1945-ig, megsebesüléséig. 1946-ban tagja lett a Senckenbergische Naturforschende Gesellschaftnak, s tudományos hagyatékát ez a társaság örökölte. Legszívesebben a puhatestűekkel foglalkozott. Sokat dolgozott a berlini múzeumban. Csigákról írt publikációinak száma 206. Legjelentősebb munkái: *Biologie der mittel-europäischen Landgastropoden*, Berlin, 1954. *Biologie der mitteleuropäischen Süßwasserschnecken*, Berlin, 1956.

John Gwyn JEFFREYS 1809 Swansea – 1885 Kensington, London

Az európai tengeri csigák elsőszámú ismerője volt. A jogász pályát választotta hivatásául, de az 1850-es évektől kizárólag a malakológiának szentelte minden idejét. Saját hajóján járta a tengereket, s ő volt az, aki először kezdeményezte a mélytengeri kutatást. Haláláig igen tevékenyen dolgozott, rengeteg malakológiai publikációja van. Gyűjteménye végrendeletileg Amerikába került.

Wilhelm A. LINDHOLM 1874 St. Petersburg – 1935 Leningrád

Az orosz származású malakológus kereskedelmi tanulmányait 1891-ben fejezte be. Betegség miatt Wiesbadenbe költözött, ahol egy vegyi gyárban kapott állást. Itt folytatta a már diákkorában megkezdett hüllő- és csigagyűjtést. Jó kapcsolata alakult ki a frankfurti Senckenberg-Múzeummal, s így Kobelttal és Boettgerrel. Néhány év múlva Moszkvába költözött és sokat publikált né-

met és orosz folyóiratokban. Hamarosan az egész Orosz Birodalom csigáinak legjobb ismerőjévé vált. Sok gyűjtőúton vett részt: Bajkál-tó, Krim, Kaukázus és belső-ázsiai területek. Élete utolsó évtizedét Leningrádban töltötte, ahol az Akadémia híres Mollusca-gyűjteményét vezette. Fő munkája: A revised systematic list of the Genera of the Clausillidae, recent and fossil, with their subdivisions, synonymy, and types. Proc. malac. Soc., London, 1924, 16: 53-80.

Geoffroy NEVILL ? – 1885 Davos

Híres indiai kutató, a kalkuttai Indian Museum vezetője volt. Munkája során az indiai klíma áldozata lett, hosszú betegség után Svájcban halt meg. Főleg India és a Seychelles-szigetek csigáival foglalkozott. Legfontosabb munkája: Hand List of Mollusca in the Indian Museum, I–II, 1878-84.

Marianna Marchesa di PAULUCCI 1835 Firenze – 1919 Villa di Sammezzano

Ósi spanyol nemesi család (Ximenez d'Aragona) leszármazottja, de már Itália földjén született. Férje komolyan érdeklődött a botanika iránt, s ennek hatására ő is természettudománnyal kezdett foglalkozni. A zoológia területén a recens és fosszilis puhatestűek érdekelték legjobban, és az évek során nagy gyűjteményt állított össze. Itália puhatestű-faunájáról írt munkái nevét ismertté és elismertté tették. Korának csaknem valamennyi malakológusával tudományos kapcsolatban állt. Számos külföldi utazása során nemcsak Európa legtávolabbi országait kereste fel, hanem azok legjobb kutatóit is személyesen megismerte. Publikációinak száma 35. Az utolsó néhányban madarakkal és növényekkel is foglalkozott. Legjelentősebb munkái: Matériaux pour servir à l'étude de la faune malacologique terrestre et fluviatile de l'Italie et des ses îles. Paris, 1878 és Note malacologique sulla fauna terrestre e fluviatile dell'isola di Sardegna. Bull. Soc. malac. ital., 8, 1882.

Władysław POLIŃSKI 1885 Warszawa – 1930 vsz. uo.

A lengyel malakológia kiemelkedő egyénisége. Rövid élete alatt igen jelentős munkát végzett Lengyelország faunisztikai felméréseiben, s ugyancsak nagyon fontosak az Ohridi-tó faunájának megismerése érdekében végzett vizsgálatai. 1911-ben szerzett dokortust. Korán elkötelezte magát az állattan mellett. Elsősorban rendszertannal, ökológiával és állatföldrajzzal foglalkozott. Az első világháborúban 1914-1917-ig gyalogos tisztként vett részt, de súlyos szívbetegsége miatt megvált a katonaságtól. Katonaideje alatt állattani megfigyeléseket is végzett. 1918-ban a varsói állattani múzeumban gyűjteményvezető lett. 1928-ban, A. J. WAGNER halála után, közel egy évig igazgatóhelyettes és a múzeum publikációinak irányítója volt. 1929-ben a varsói mezőgazdasági főiskolán vállalt tanári állást. Számítalan tudományos társaságnak volt tagja. Malakológiai munkái alapvető fontosságúak Lengyelország állatföldrajza szempontjából. Meggyőződéssel vallotta, hogy nem elegendők a csupán a héjjal foglalkozó munkamódszerek. Nagyon lényeges feladat az állat felépítését és életét is megismerni. Ő maga a Helicidák anatómiai és rendszertani vonatkozásait vizsgálta végig. Felismerte, hogy rendszertani szempontból igen jelentős szerepe van a csigák vérkeringési rendszerének. Munkái alapján ő az 1920-as évek egyik legnagyobb kutatója. Élete utolsó két évében az Ohridi-tó faunáját tanulmányozta, 16 új fajt írt le erről a területéről. A teljes feldőlgozásra korai halála miatt nem kerülhetett sor. 46 publikációja van, ebből 31 foglalkozik puhatestűekkel.

Rudolf STURANY 1867 Wien – 1935 Wien

Gimnáziumi tanulmányait Kremsmünsterben és Bécsben végezte. Az egyetemi éveket Bécsben és Lipcsében töltötte. Doktori címet 1891-ben szerzett. 1889-től a bécsi Naturhistorisches Museumban dolgozott, s 33 évig vezette a Mollusca-gyűjteményt. Gyűjtőútjait saját pénzből fizette, sőt még gyűjteményt is vásárolt a múzeumnak. Főbb gyűjtőútjai: Bosznia, Hercegovina, Dalmácia, Montenegró, Albánia, Kréta s járt Berlinben, Hamburgban, Budapesten. Utazásai során megismerkedett kora nagy kutatóival (pl. GREDLER, CLESSIN, O. BOETTGER, SIMROTH). 1912-ben a Ferenc József Rend lovagkeresztjével tüntették ki. Munkájában egyre jobban akadályozta kezdődő szembaja, emiatt 1922-ben nyugdíjazták is. Ennek ellenére 1924-ig aktívan dolgozott tovább. Sok malakológiai társaságnak volt tagja. Publikációinak száma 52.

SZÉP Rezső 1860 Sümeg – 1918 Pozsony

Egyetemi tanulmányai után 1888-tól két éven át Sümegen volt tanár, majd a pozsonyi evangélikus líceumban természetrajzot oktatott. Fő hivatása, a tanítás mellett komolyan foglalkozott botanikával és malakológiával. Két publikációja van: Die Molluskenfauna der Umgebung von Güns. Malak. Bl., 1891 és Adatok Nyugat-Magyarország Molluska-faunájához. Pozsony, 1897.

Karl Emil Hermann Johannes THIELE 1860 Goldap (Kelet-Poroszország) – 1935 vsz. Berlin

Már diákkorában érdeklődött a zoológiai iránt, figyelmét elsősorban a rovarok foglalták le. Egyetemi tanulmányait Berlinben és Heidelbergben végezte. Doktori disszertációját malakológiai témából írta, s ezzel véglegesen elkötelezte magát a tudományág mellett. 1886-ban, az egyetem elvégzése után, fél évig a nápolyi zoológiai intézetben dolgozott. 1891-ben a drezdai múzeumban az-asszisztensi állást kapott, s itt a puhatestűek határozásával és rendszerezésével foglalkozott. Rendszertani szempontból elsősorban a héj és a radula érdekelte. Ebben az időben kezdett a *Solenogastres* csoporttal komolyabban foglalkozni. 1895-ben meghívást kapott a strassburgi állattani intézetbe, ahol a Japánból származó szívacsok meghatározását bízták rá. 1896-tól a göttingeni állattani intézetben, majd 1898 tavaszától a berlini mezőgazdasági főiskola állattani intézetében vállalt állást. Ez utóbbi helyen professzori

